Gnagare som sällskapsdjur

Så säger djurskyddsreglerna

Länsstyrelserna

Titel:	Gnagare som sällskapsdjur – så säger djurskyddsreglerna
Version:	NIG 1 2021
Utgivare:	Länsstyrelsen i Jämtlands län för Länsstyrelserna, www.lansstyrelsen.se
Utgivningsår:	2021
Copyright:	Länsstyrelserna
Omslagsbild:	Mostphotos.com om inget annat anges

Innehåll

HUR LEVER DJUREN I DET VILDA **4**

SOCIALA DJUR SKA HÅLLAS TILLSAMMANS **5**

RÄTT FODER TILL DINA GNAGARE **6**
Att leta efter maten 7

SE TILL ATT TÄNDERNA SLITS **8**

KLIPP KLORNA OCH SKÖT OM PÄLSEN **8**

MINSTA UTRYMME SOM GNAGARE SKA HA **9**

INRED UTIFRÅN DJURENS NATURLIGA MILJÖ **10**
Olika djur olika behov 11

HÅLL RENT HOS DJUREN **12**

HÅLLA DJUR INOMHUS ELLER UTOMHUS **12**

GE DJUREN DAGSLJUS **12**

UNGARNA SKA STANNA HOS SIN MAMMA **12**

TRANSPORTERA DJUREN PÅ ETT SÄKERT SÄTT **13**

BESÖK HOS VETERINÄREN **14**
Operationer och ID-märkning 14
Ta extra hand om sjuka och gamla djur 14

OM DU BEDRIVER VERKSAMHET **14**

LAGSTIFTNING 15
Vill du veta mer? 15

Gnagare - ett samlingsnamn

Gnagare är ett samlingsnamn för flera olika djurslag. De som vi vanligtvis har som sällskapsdjur är hamstrar, marsvin, gerbiler, möss och råttor. Även degus och chinchillor är relativt vanliga som sällskapsdjur. Kaniner däremot är ett hardjur och räknas inte till gnagare.

Du ska hålla dina gnagare i en god miljö och sköta om dem så att de mår bra. Du ska se till att de kan utföra beteenden som är viktiga för dem. Det är du som djurhållare som är ansvarig för att dina djur mår bra.

I denna broschyr kan du läsa om hur du ska hålla och sköta dina gnagare. I lagstiftningen beskrivs en miniminivå för hur de ska skötas, men du kan alltid göra det ännu bättre för dem. Broschyren tar inte upp alla djurskyddsbestämmelser utan bara de viktigaste reglerna och de vanligaste frågorna. De fullständiga reglerna hittar du på www.jordbruksverket.se.

Hur lever djuren i det vilda

Gnagare är oftast mycket sociala djur som lever i familjegrupper eller kolonier där de umgås nära och kommunicerar mycket. De är mest aktiva på natten och är ständigt på sin vakt eftersom de är populära byten för rovdjur. Det gör att de är lättskrämda och att de lätt blir stressade om du inte hanterar dem lugnt och varsamt. Att de är bytesdjur betyder även att de är bra på att dölja smärta och sjukdom och det kan därför vara svårt att upptäcka att de inte mår bra.

Många gnagare har ett starkt behov av att kunna gräva medan andra vill klättra mycket och behöver ett utrymme som är inrett på höjden. Vissa gnagare vill kunna samla foder i gömmor och vissa behöver en viss temperatur och luftfuktighet för att må bra. Det är viktigt att du vet vilka behov just din gnagare har.

Tänk utifrån hur djuren bor i det vilda när du bygger och inreder deras hem så kommer de att trivas.

Sociala djur ska hållas tillsammans

Gnagare ska i regel hållas i par eller grupp eftersom de i naturen lever i grupper. Tänk på det när du köper gnagare så att du köper minst två som kan hållas ihop. Guldhamstern är ett undantag eftersom de vanligen är aggressiva mot artfränder (djur av samma art) och därför behöver hållas ensamma.

Om du för ihop gnagare som inte känner varandra behöver du göra det gradvis. Först bör de få vänja sig vid lukten av varandra, till exempel genom att byta inredning mellan dem. Sedan kan du stegvis öka kontakten så att de både ser och känner lukten av varandra och så vidare. Tänk på att ha stor yta där djuren kan komma undan från varandra.

Undvik att föra ihop könsmogna gnagarhanar eftersom de flesta då är aggressiva mot varandra. För i första hand ihop djuren innan de är könsmogna.

När flera djur hålls ihop ska de ha tillräckligt med gömställen eller föremål så att de kan komma utom synhåll för varandra och kunna äta i lugn och ro.

Att hålla marsvin tillsammans med kanin istället för tillsammans med en artfrände är inte en bra idé. Dels kan kaninen skada marsvinet genom att den sprätter med bakbenen eller bits, dels kan den stressa marsvinet genom att försöka para sig med det. Det finns även en risk att marsvinet smittas med lunginflammation eftersom kaninen kan bära på en bakterie utan att själv vara sjuk.

Rätt foder till dina gnagare

Dina gnagare behöver foder som håller dem i ett lagom hull. Ett tips är att känna på dem och även väga dem med jämna mellanrum, så att de inte blir för magra eller för tjocka.

Det ska alltid finnas tillgång till rent vatten. Oavsett om vatten ges i skål eller i flaska ska du se till så att vattnet är rent.

Gnagare är känsliga för plötsliga foderbyten. Om du ger ett nytt foder ska du ge det i liten mängd till en början, tillammans med det tidigare fodret. Om fodret ändras snabbt kan de få problem i mag- och tarmkanalen.

Vilket foder du ska ge ditt djur beror på vilken gnagare du håller. Marsvin, chinchillor och degus är vegetarianer och äter mest grovfoder, till exempel gräs eller hö, medan råttor, hamstrar och möss är allätare och äter en mer blandad kost. Eftersom de har olika behov måste du anpassa utfodringen efter de djur du har.

Marsvin, chinchillor och degus ska alltid ha tillgång till grovfoder, i en höhäck eller annat som gör att fodret hålls rent. Det är också viktigt att fodret är fritt från damm och mögel. Grovfodret ska alltså vara huvuddelen av det foder du ger. Som komplement kan du i begränsad mängd ge olika bladgrönsaker (maskrosor, sallad, blast, örter med mera) eller fiberrika

pellets. Se till att den pellets du ger är anpassad för det djurslag du har. Andra typer av fodermedel bör du bara ge i små mängder som godis/belöning.

Marsvin ska ges tillskott av C-vitamin varje dag eftersom deras kropp inte kan tillverka detta vitamin, som många andra arter kan. Du kan ge C-vitamin genom grönsaker eller pellets som är rika på C-vitamin.

Hamstrar, råttor och möss ska alltid ha tillgång till foder, exempelvis pellets med högt fiberinnehåll. Utöver det kan du ge olika grönsaker, frukter och nyttig husmanskost. Undvik dock fet, söt, salt och kryddad mat. Undvik även att ge hö till hamstrar eftersom de kan försöka att hamstra det och vassa/hårda strån kan skada hamstern.

KOM IHÅG

- Fri tillgång till grovfoder (marsvin, degu och chinchilla). Pellets endast i mindre mängd.
- Fri tillgång till anpassat pellets (möss, råttor, hamstrar).
- Var försiktig med gnagarblandningar och frukt.
- Marsvin ska ges C-vitamin varje dag.
- Fri tillgång till rent dricksvatten.
- Kontrollera innehållet i fodret så det inte innehåller för mycket fett eller socker.

Hamstrar och flera andra gnagare samlar in foder och skapar foderförråd, och det är därför bra om de har möjlighet att göra detta genom att ha tillgång till grävmöjligheter och gömställen. Se till att du håller koll på foderförråden så det inte ligger mat där som blir dålig.

Att leta efter maten

Det är bra och roligt för din gnagare att få leta efter sin mat istället för att få den serverad i en skål. Du kan till exempel sprida ut maten i delar av utrymmet, gömma maten eller hänga upp den. Se bara till så att djuren inte kan skada sig.

Se till att tänderna slits

Tänderna på gnagare växer hela livet. För att de inte ska bli för långa måste de alltid ha tillgång till gnagmaterial. Bra gnagmaterial är till exempel färska grenar med bark eller rötter.

Hö är inte ett tillräckligt hårt gnagmaterial för att framtänderna ska slitas men behövs i stor mängd för de gnagare som i huvudsak äter grovfoder för att kindtänderna ska slitas ordentligt.

Om tänderna är friska och gnagarna får rätt foder och gnagmaterial så kommer tänderna att slitas naturligt. Upptäcker du att något inte står rätt till med tänderna så bör du prata med din veterinär.

Klipp klorna och sköt om pälsen

Det är viktigt att du undersöker och klipper klorna på dina gnagare med jämna mellanrum så att de inte blir för långa. Om de blir för långa kan djuret fastna och göra sig illa eller får svårt att gå. Är du osäker på hur du ska göra kan du få hjälp att klippa klorna hos din veterinär eller i vissa zoobutiker.

Långhåriga gnagare har ofta svårt att hålla sig rena och sköta sin päls själva. Det innebär att du behöver hjälpa dem att hålla pälsen ren och utan tovor med hjälp av kam, borste eller liknande. Du kan även behöva klippa pälsen. Hur ofta du behöver ge pälsvård beror på pälsens längd och kvalitet. En päls som är välskött är blank och slät.

Minsta utrymme som gnagare ska ha

Gnagare är aktiva djur som behöver plats att röra sig på. De mått som anges nedan för burar och bolådor är minimikrav, de anger alltså den minsta ytan du får hålla gnagare på. Du får gärna ha större utrymme. Med större utrymme minskar risken för slagsmål och det blir en lugnare miljö. Tänk på att vuxna guldhamstrar inte får hållas tillsammans.

Det minsta utrymme som dina gnagare får ha framgår av tabellen nedan.

Djurart	Minsta tillåtna yta (m²)	Minsta yta (m²) per djur vid	Minsta yta (m²) per avelshona med kull vid	Minsta mått på kortaste sida (m)	Minsta höjd (m)
Marsvin	0,3	0,15	0,25	0,4	0,25
Guldhamster	0,12	0,06	0,15	0,25	0,2
Dvärghamster	0,09	0,045	0,045	0,2	0,2
Chinchilla	0,5	0,25	0,5	0,5	1,0
Degu	0,3	0,15	0,2	0,4	0,4
Brun råtta	0,18	0,06	0,08	0,3	0,3
Gerbil	0,12	0,06	0,15	0,25	0,2
Husmus	0,09	0,018	0,0275	0,2	0,2
Gräs/taggmus	0,09	0,03	0,075	0,2	0,2

Gnagare trivs bättre på större ytor än minimimåtten som anges i tabellerna och de blir mer aktiva på större ytor. Istället för att hålla dem i bur kan du till exempel låta dem vara frigående i hemmet, hålla dem i en större inhägnad eller i en rastgård. Se bara till så att det finns gott om gömställen så att de känner sig trygga.

Håller du djuren i bur bör du ta ut dem och låta dem få vara på större utrymmen ibland, gärna varje dag. Se bara till så att utrymmet är säkert, både så att de inte rymmer och att det inte finns elkablar, giftiga växter eller annat som kan vara farligt för dem.

Minsta utrymme i bolåda för gnagare framgår av tabellen nedan.

Djurart	Minsta längd (cm)	Minsta bredd (cm)	Minsta höjd (cm)
Guldhamster	15	15	10
Dvärghamster	14	11	10
Chinchilla	30	25	20
Degu	20	15	13

Inred utifrån djurens naturliga miljö

För att djuren ska må bra behöver de en miljö där de kan röra sig och bete sig naturligt. Se till att de har material och anordningar som de kan klättra på, hoppa upp på eller krypa under. Viktigt för många gnagare är att de kan gömma sig så du bör se till att det finns gott om gömställen. Gömställen kan vara både små hus, tunnlar, buskage m.m. Tänk på hur djuren lever i det vilda och vilka behov de har.

Försök att utforma djurens utrymme tredimensionellt, det vill säga utnyttja både höjd, bredd och djup i utrymmet, så att djuren kan använda hela utrymmet.

Om du har flera djur tillsammans ska det finnas plats åt alla djur utan att det uppstår konkurrens eller aggressivitet. Många gnagare är grävande djur som ska ha möjlighet att gräva. För att de ska kunna gräva ordentligt kan du ha en större mängd strö som gör att djuren kan bygga gångar och tunnelsystem. Som bottenmaterial ska du ha lämpligt material för de djur du håller, till exempel halm. Tänk på att vissa material kan vara olämpliga för dina djur, till exempel material som kan fastna och strypa runt kroppsdelar eller material som kan fastna i hals eller skada kindpåsarna.

Burbotten av nät får bara finnas i betesburar i den del av buren som står direkt på marken.

Olika djur olika behov

Olika djur har olika behov och i listan nedan ser du vad olika djurslag minst behöver. Du kan alltid ha mer inredning.

- Hamstrar, gerbiler, råttor och möss ska ha tillgång till bomaterial om de kan bygga med. Halm är ett exempel.
- Hamstrar, gerbiler, möss, chinchillor och degus ska ha en bolåda med tak.
- Marsvin ska kunna söka skydd, till exempel i ett marsvinshus/mindre trähus/bolåda eller bland annan inredning såsom buskage.
- Gerbiler ska ha gångsystem av rör eller liknande eller så mycket bottenmaterial att de kan gräva egna gångar.
- Chinchillor, gerbiler och degus ska ha sandbad med finkornig sand.
- Chinchillor ska ha minst två sitthyllor eller sittgrenar i olika höjd.
- Degus ska ha minst en spaningshylla/utsiktsplats per hane.

Håll rent hos djuren

Det är viktigt att hålla rent hos dina djur. Avföring och urin som lämnas kvar i utrymmet kan fräta på djurens tassar och kropp och det avger även ammoniakångor som är retande för luftvägarna. Djurens utrymme bör rengöras minst en gång per vecka men gärna oftare.

Hålla djur inomhus eller utomhus

Gnagare som bor inomhus behöver bra luft för att inte få problem med luftvägarna, men de är samtidigt känsliga för drag, så se till att ventilationen fungerar för dina djur.

Gnagare får hållas utomhus när det är plusgrader. Det ska alltid finnas skydd mot stark värme, nederbörd, fukt, blåst, drag och kyla. Skyddet kan vara ett inomhusutrymme, en bolåda eller annat som ger tillräckligt skydd. Det kan vara bra att ge djuren extra mycket bomaterial att bygga och bädda med när de hålls utomhus. Tänk även på att skydda djuren mot andra djur och att se till att de alltid känner sig trygga i sitt hem.

Ge djuren dagsljus

Djuren behöver ha det ljust i sina utrymmen under dagen och mörkt under natten och ska inte hållas med stark belysning dygnet runt. Ljuset ska inte skapa obehag eller skada, vilket är särskilt viktigt för albinodjur som är ljuskänsliga. Se gärna till att djuren har tillgång till dagsljus.

Ungarna ska stanna hos sin mamma

Så länge ungarna diar och blir omskötta av sin mamma får de inte skiljas från henne mer än tillfälligt.

Hur länge ungarna minst ska stanna hos sin mamma beror på vilken art de är, se tabell nedan.

Djurart	Minsta tid (veckor)
Marsvin	4
Hamster	3
Gerbil	3
Råtta	3
Möss	3
Chinchilla	7
Degu	5

En hona får inte kontinuerligt hållas tillsammans med en könsmogen okastrerad hane om det innebär upprepade betäckningar och födslar.

Transportera djuren på ett säkert sätt

Om du ska transportera dina gnagare ska de under transporten skyddas mot värme och kyla, mot stötar, skavning och liknande. Buren eller den behållare som de transporteras i ska vara utformad och placerad så att de får skugga och god ventilation. Chinchilla och degus ska även ha tillgång till foder och vatten under hela transporten.

Djuren får bara transporteras i bagageutrymmet om du kan se till dem under transporten. De ska sitta säkert vid en inbromsning och bör därför transporteras i en transportbur som sitter fast.

Chinchillor och degus ska ha en transportbur där tre av fyra väggar samt botten och tak består av ogenomskinligt material. Tänk på att chinchillor är känsliga för höga temperaturer.

Dräktiga honor får inte transporteras under den närmsta tiden innan förlossning och tidigast en vecka efter. Ungarna måste vara minst en vecka gamla innan de får transporteras. Ungar som diar ska transporteras tillsammans med moderdjuret.

Om ditt djur är sjukt eller skadat får du brådskande transportera det till veterinär även om du inte uppfyller kraven. Det får dock inte finnas någon risk för att djuret kan lida av transporten. Om du är tveksam till om det är lämpligt att transportera djuret är det bäst att du kontaktar din veterinär.

Storlek på transportutrymmen och mer fullständiga regler för djurtransport hittar du på www.jordbruksverket.se.

Besök hos veterinären

Operationer och ID-märkning

Operativa ingrepp får bara göras av en veterinär och bara om det är nödvändigt av veterinärmedicinska skäl. Kastrering av djur är tillåtet så länge det utförs av en veterinär.

Ta extra hand om sjuka och gamla djur

Du har ansvar för att dina djur får nödvändig vård och får veterinärvård om det behövs.

Eftersom gnagare är bytesdjur är de duktiga på att dölja om de inte mår bra och det kan vara svårt att upptäcka sjukdomar och skador. Titta till dina djur varje dag och lär dig hur de uppför sig när de mår bra. På det sättet kan du se de små tecknen som visar att de inte mår bra. Det kan till exempel vara att djuret äter mindre, går ner i vikt, har mindre eller annorlunda avföring, rinnig näsa, rinniga ögon, rinnande saliv eller förändrar sitt beteende genom att inte röra sig lika mycket som vanligt.

Om du bedriver verksamhet

Om du har en yrkesmässig verksamhet med gnagare behöver du tillstånd från länsstyrelsen. Det kan till exempel vara en zoobutik eller om du hyr ut eller tar emot gnagare (pensionat) i större omfattning. En verksamhet är av större omfattning om du hyr ut eller tar emot sex gnagare eller fler per år.

Lagstiftning

Du har nu läst en sammanfattning av de regler som finns i följande djurskyddslagstiftning gällande gnagare:

- **Djurskyddslagen** (SFS 2018:1192)
- **Djurskyddsförordningen** (SFS 2019:66)
- **Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd** (SJVFS 2019:15) om villkor för hållande, uppfödning och försäljning m.m. av djur avsedda för sällskap och hobby (L80)
- **Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd** (SJVFS 2019:7) om transport av levande djur (L5)
- **Statens jordbruksverks föreskrifter om tillståndsplikt för viss djurhållning av sällskapsdjur, häst och pälsdjur** (SJVFS 2019:27) om kravet på tillstånd enligt 6 kap 4§ djurskyddslagen (L120)
- **Statens jordbruksverks föreskrifter** (SJVF 2009:85) och allmänna råd om skyldigheter för djurhållare och för personal inom djurens hälso- och sjukvård.

Du hittar författningarna på www.jordbruksverket.se.

Vill du veta mer?

Kontakta din länsstyrelse. Kontaktuppgifter hittar du på www.lansstyrelsen.se

Besök www.jordbruksverket.se eller

kontakta Jordbruksverkets kundtjänst på 0771-223 223

Länsstyrelserna

www.lansstyrelsen.se